

**Stenogram z uroczystości
odsłonięcia tablicy upamiętniającej
prof. Czesława Bobrowskiego
w dniu 19 lutego 2009 r.**

Pani prof. Elżbieta Mączyńska

Witam Państwa serdecznie. Nazywam się Elżbieta Mączyńska. Jestem prezesem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego (PTE). Chciałabym na wstępie bardzo serdecznie podziękować za to, że znaleźli Państwo czas, żeby przybyć na tę ważną uroczystość - uroczystość odsłonięcia tablicy ku czci wybitnego ekonomisty, Profesora Czesława Bobrowskiego. Profesor Czesław Bobrowski był wybitnym twórcą idei ukierunkowanych na racjonalizację gospodarki, był twórcą powojennego Trzyletniego Planu Odbudowy Kraju. Był wielkim inicjatorem reform gospodarczych w Polsce. Dla środowiska PTE pozostaje wielkim zaszczytem, że Pan Profesor Bobrowski był także honorowym prezesem Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Dlatego też właśnie PTE jest fundatorem tej tablicy. Natomiast inicjatywę i współpracę, za co bardzo dziękuję, zawdzięczamy obecnym tu Panom Profesorom Pawłowi Kozłowskiemu i Tadeuszowi Kowalikowi z Instytutu Nauk Ekonomicznych. Chciałam powitać bardzo serdecznie Rodzinę Profesora Bobrowskiego. Serdecznie witam Pana Zsolta Kissa, pasierba Pana Profesora Bobrowskiego.

Witam też przedstawiciela Dzielnicy Żoliborz Pana Piotra Wertenstein-Żuławskiego, przewodniczącego Rady Dzielnicy Żoliborz. Witam wszystkich Państwa, witam przedstawicieli zarówno Instytutu Nauk Ekonomicznych jak i Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego - instytucji, gdzie

Odsłonięcie tablicy upamiętniającej prof. Cz. Bobrowskiego - 19 lutego 2009 r.

Profesor Bobrowski pracował i współpracował. Dzisiejszej uroczystości towarzyszy inna, mianowicie konferencja, która poświęcona jest książce przygotowanej przez Profesora Edwarda Łukawera. Profesor Łukawer złożył rękopis tej książki tuż przed śmiercią. Książka zatytułowana jest „O tych z najwyższej półki, czyli rzecz o środowisku ekonomistów”. Konferencja na kanwie tej książki zaczyna się dziś o godz. 13-tej i jest poświęcona właśnie bohaterom tej książki. Zaś czołowym bohaterem książki jest właśnie Pan Profesor Bobrowski. Zapraszam Państwa serdecznie do udziału w tej konferencji.

Pragnę przekazać tę książkę rodzinie Pana Profesora Bobrowskiego wraz z serdecznymi pozdrowieniami dla Pani Nory Bobrowskiej, małżonki Pana Profesora. Niestety lekarz zabronił Pani Bobrowskiej wyjść z domu, ze względu na panującą gripę. W dodatku także pogoda jest wyjątkowo niesprzyjająca. Zwracam się do obecnego tu przedstawiciela Rodziny Pana Profesora Bobrowskiego - Pana Zsolta Kissa z prośbą o przekazanie pozdrowień dla Pani Nory Bobrowskiej oraz przekazaniu kwiatów wraz z książką. Książka będzie też dostępna na dzisiejszej konferencji. Chciałabym teraz powitać i poprosić o odsłonięcie tablicy pamiątkowej - Pana Profesora Zdzisława Sadowskiego, honorowego prezesa Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego oraz Pana Profesora Pawła Kozłowskiego, dyrektora w Instytucie Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk. Proszę też o wzięcie w tym akcie udziału - Pana Piotra Wertenstein - Żuławskiego, Przewodniczącego Rady Dzielnicy Żoliborz.

Bardzo dziękuję. A teraz chciałabym poprosić o zabranie głosu Pana Profesora Zdzisława Sadowskiego, honorowego prezesa PTE.

Pan prof. Zdzisław Sadowski

Proszę państwa. Odsłaniając tę tablicę, czcimy dzisiaj pamięć wielkiego Polaka, jednego z najwybitniejszych polskich ekonomistów. Stoimy przed domem, w którym przez bardzo wiele lat Profesor Czesław Bobrowski mieszkał, myślał, pracował, gdzie odwiedzaliśmy go często. Wspominamy jego postać, wspominamy człowieka, który cieszył się niebywałym autorytetem nie tylko we własnym kraju, ale również w wielu innych krajach tego świata. Był to autorytet zasłużony. Profesor Czesław Bobrowski był bowiem człowiekiem o wyjątkowych cechach. Powiedziałem, że był jednym z najwybitniejszych naszych ekonomistów, ale był też ekonomistą bardzo specjalnym, bo z daru nieba był niezrównanym politykiem gospodarczym. Miał nie tylko doskonałe rozumienie gospodarki, ale miał jeszcze i jej wyczucie, umiał wyczuwać jej skręty i drgania i na nie odpowiednio reagować. Był świetnym oratorem. Potrafił zapewnić sobie doskonały kontakt ze swoimi słuchaczami, studentami, współpracownikami, a także członkami gremiów decyzyjnych, w których brał udział. Ja miałem ten zaszczyt i tę przyjemność, że z prof. Bobrowskim znałem się przez 45 lat. Jako młody adept poznałem go jako prezesa Centralnego Urzędu Planowania, w tym pamiętnym okresie Trzyletniego Planu Odbudowy i Rozwoju Kraju; potem współpracowałem z nim blisko w Radzie Ekonomicznej, w tej znakomitej szkole polityki gospodarczej dla wszystkich pracowników Sekretariatu; w kilka lat później w bardzo cenionym wówczas ciele doradczym zwanym Konsultacyjną Radą Gospodarczą, której przewodniczył Profesor Bobrowski; potem z kolei w żywym kontakcie osobistym, kiedy był konsultantem i krytykiem naszych działań w wielkiej reformie gospodarczej, jaką z wysiłkiem realizowaliśmy; wreszcie na zakoń-

Odsłonięcie tablicy upamiętniającej prof. Cz. Bobrowskiego - 19 lutego 2009 r.

czenie w tych prywatnych kontaktach, właśnie w tym domu, kiedy się do niego przyjeżdżało po to, żeby porozmawiać o sprawach kraju i zawsze otrzymać iluminujące komentarze. Tych wszystkich chwil się nie zapomina. Nie zapomina się też tego, że tu w tym domu widziałem go po raz ostatni, kiedy pewnego popołudnia, zupełnie niespodziewanie, rozstał się z tym światem. Tymi paroma wspomnieniami chciałem się z państwem podzielić przy odsłoniętej tablicy pamiątkowej.

Pani prof. Elżbieta Maczyńska

Bardzo dziękuję. Chciałam poprosić teraz pana prof. Kozłowskiego.

Pan prof. Paweł Kozłowski

Wiele lat temu prof. Czesław Bobrowski nazwał mnie swoim przyjacielem. To jest do dzisiaj największy zaszczyt jaki mnie spotkał w życiu i chciałem z takiej perspektywy kilka słów o profesorze powiedzieć. Dzisiaj oglądałem jego zdjęcia rano i na wszystkich zdjęciach twarz prof. Bobrowskiego jest warzą pogodną. On miał taki stosunek do świata, to znaczy to był stosunek pogodny do świata, do ludzi bardzo się zarazem światem przejmował. Ilekroć byłem u niego, a bywałem często, zawsze rozmawialiśmy o świecie. Ale co to znaczy o świecie dla prof. Bobrowskiego. On nie był tylko ekonomistą. Dla niego ekonomia to była część kultury, a gospodarka to była część społeczeństwa. On był teoretykiem Grupy Reflektor, czyli Czechowicza, ... Sam pisał wiersze, zajmował się, mówię o czasach przedwojennych, zajmował się krytyką filmową, krytyką literacką, kochał życie, słuchał, rozmawialiśmy o tym, byś może uprawiał nie jestem tego pewny, ale słuchał dżezu, lubił podróże, lubił różne przyjemności życia, ale nie kosztem innych oczywiście. I zawsze, jak myślał, czy rozma-

Odsłonięcie tablicy upamiętniającej prof. Cz. Bobrowskiego - 19 lutego 2009 r.

wiał o gospodarce, to miał przede wszystkim na udzie ludzi, a nie mechanizmy. Był osobowością niezwykle harmonijną. A jeden z wyrazów jego osobowości, pamiętam do dzisiaj, jak usłyszałem od niego, później czytałem, jak zagrała trąbka i Gomułka nastał u władzy i prof. Bobrowski natychmiast wrócił do Polski. Jedną z pierwszych osób, z którą chciał się zobaczyć to Hilary ... czyli człowiek, który wcześniej wygrał z nim walkę o handel. Różnił się z nim ideowo, ale szanował jego intelekt i inteligencję. Ilekroć o tym sobie o tym przypominam, w dzisiejszych czasach sobie przypominam bardzo często to zachowanie, to właściwie później w naszym życiu publicznym nie spotkałem się z podobnym zachowaniem, a szkoda. Myślę, że prof. Bobrowski może być wzorem nie tylko dla mnie, ale dla wielu innych.

Pani prof. Elżbieta Mączyńska

Bardzo dziękuję Panie Profesorze. Jest z nami Pan Profesor Władysław Baka. Witam Pana Profesora bardzo serdecznie i cieszymy się że jest Pan z nami. Łączyła Pana wieloletnia współpraca z Panem Profesorem Bobrowskim. Miałam okazję się temu przyglądać jeszcze jako studentka UW. Bardzo proszę Panie Profesorze.

Pan prof. Władysław Baka

Dziękuję panie profesor. Jest to bardzo ważne wydarzenie, to usytuowanie tej tablicy pewnymi istotnymi elementami informacji o profesorze Czesławie Bobrowskim. W ten sposób Żoliborz zyskuje, jeżeli tak można powiedzieć w Warszawie jako taka można powiedzieć, jako taka wielce zasłużona dzielnica, którą wybrał do mieszkania prof. Bobrowski, kiedy wrócił do kraju i kiedy miał pewne możliwości, spore możliwości takiego wyboru. A więc w ten sposób staje się elementem bardzo naturalnym, że

Odsłonięcie tablicy upamiętniającej prof. Cz. Bobrowskiego - 19 lutego 2009 r.

jest ta tablica, że Żoliborz w ten sposób staje się można powiedzieć silnie powiązany dla również ludzi, którzy ... dla tych, którzy o prof. Czesławie Bobrowskim dowiadywać się będą z lektury wykładów itd. Ja muszę powiedzieć, że w tym domu miałem zaszczyt być wielokrotnie, rozmawiać z panem profesorem, ponieważ od samego początku mojej pracy na Uniwersytecie, miałem zaszczyt uczestniczyć w kontaktach bezpośrednich z panem profesorem. Zaś faktem było to, że po mianowaniu pana profesora na Uniwersytecie mnie przyjął na Uniwersytet do pracy i jednocześnie był promotorem mojej pracy doktorskiej. W ten sposób od samego początku mojej, można powiedzieć warszawskiej, uniwersyteckiej pracy, współpracowałem w tym sensie, że korzystałem z nauk, korzystałem z doświadczeń, korzystałem z atmosfery jaką tworzył pan prof. Bobrowski. To pozwoliło na znaczne można powiedzieć zintensyfikowanie i znaczne usprawnienie, zwiększanie skuteczności prac nad reformą gospodarczą, bo można powiedzieć, że prof. Bobrowski był pod tym względem autorytetem niezwykłym. Po prostu jego porady, jego opinie miały istotne znaczenie i praktycznie rzecz biorąc niezwykle konstruktywne, ponieważ wcielone w życie przyniosły powodzenie, przyniosły sukcesy. Miałem również szansę, miałem również możliwości uczestniczenia na skutek tego, że pan prof. Borowski uznał, że dobrze byłoby, żebym przyjechał do Algierii, tam gdzie profesor przez długi okres czasu był wybitnym doradcą mianowanym przez ... ds. kierowania gospodarką, kształtowania gospodarki i mianowanym na skutek wniosków Organizacji Narodów Zjednoczonych. Prof. Bobrowski tam był wielokrotnie, kilka ładnych lat i byłem bardzo można powiedzieć zaszczycony, kiedy zwrócił się do mnie, żebym tam przyjechał. Ja jako, można powiedzieć,

Odsłonięcie tablicy upamiętniającej prof. Cz. Bobrowskiego - 19 lutego 2009 r.

taki permanentny asystent profesora tutaj, tam pojechałem z wielkim zaangażowaniem i okazało się bardzo interesujące to, że wtedy ten doktorat, który robiłem tu w Warszawie na Uniwersytecie Warszawskim, pan profesor polecił mi, żebym na konferencji ekonomistów i przedstawicieli gospodarki algierskiej, żeby na podstawie tej pracy przedstawić koncepcję programowania rozwoju inwestycji, rozwoju gospodarki, itd. i to wszystko stało takim dla mnie wcieleniem jakby twórczego oddziaływania. Miałem okazję zapoznać się ze stosunkami, z relacjami do prof. Bobrowskiego ze strony kierowniczych środowisk ze strony uniwersyteckich środowisk w Algierii i muszę powiedzieć, że do późnej, także to stwierdziłem, że prof. Bobrowski odznaczał się największą sympatią i największym szacunkiem już potem w większości państw afrykańskich, państw słabo rozwiniętych i można powiedzieć, że pod tym względem był promotorem idei, które wynosił jak to mówił z doświadczenia światowego i z Polski i przekonywał te kraje, żeby się do tego dostosowały i to zostało rzeczywiście przyjęte. I wreszcie jedna sprawa, na którą, to znaczy ta możliwość współpracy, ta możliwość z prof. Bobrowskim, była dla tych środowisk zasadniczym argumentem i zasadniczym czynnikiem pozytywnego działania takiej skuteczność. I ostatnia kwestia, na którą chciałbym zwrócić uwagę, to jest to, że zaangażowanie w reformę gospodarczą, z którą miałem do czynienia z tym zaangażowaniem, było możliwe kiedy w znacznym stopniu dzięki współpracy, dzięki temu, że uczestniczyłem, że korzystałem z konsultacji, że korzystałem z opinii, korzystałem z dyskusji z pana prof. Cz. Bobrowskiego. Właśnie tutaj, w tym domu, w którym w tej chwili mamy tą tablicę, przez cały okres czasu kiedy była przeprowadzona, realizowana reforma

Odsłonięcie tablicy upamiętniającej prof. Cz. Bobrowskiego - 19 lutego 2009 r.

gospodarcza w Polsce, te sprawy były stałym przedmiotem rozmów, stałym przedmiotem dyskusji i w ten sposób można powiedzieć to oddziaływanie z Żoliborza miało skuteczność, pomyślność, które o czymś świadczy w okresie późniejszych lat. I wreszcie bardzo interesujące również były sprawy działalności pana prof. Bobrowskiego w konsultacyjnej radzie przewodniczącego Rady Państwa, w którym, jeżeli tak można powiedzieć, w sposób bardzo autorytatywny w istocie, bo tak do niego wtedy się odnoszono, prezentował jakie powinny być stosunki społeczne, stosunki polityczne, stosunki gospodarcze, jak się powinniśmy odnosić do takich wszystkich innych spraw. Otóż, w ten sposób można powiedzieć prof. Bobrowski przyczynił się w sposób zasadniczy, wybitny do przemian jakie następowały w Polsce, do rozwoju naszego kraju, do kształtowania opinii o Polsce, jako państwie bardzo rozwiniętym, z wielkimi doświadczeniami. Jednym słowem przebywanie od czasu do czasu pod tą tablicą, przed tym domem, uważam za swój po prostu obowiązek i to taki obowiązek wynikający, jeżeli można powiedzieć z autentycznej potrzeby, która tkwi we mnie nieustannie. Dziękuję bardzo.

Pani prof. Elżbieta Maczyńska

Bardzo dziękuję Panie Profesorze. Proszę Państwa zbliżamy się do końca naszej uroczystości. Bardzo dziękuję Państwu za udział w niej.

Zapraszam serdecznie do udziału w dzisiejszej konferencji. na temat współczesnych, trudnych problemów gospodarczych i dyskusji na kanwie książki Pana Profesora Łukawera.

Pan Zsolt Kiss

Jako rodzina ... którą dzisiaj wspominamy, pragnę powiedzieć z punktu widzenia innego, rodziny. To jest trochę inne spoj-

Odsłonięcie tablicy upamiętniającej prof. Cz. Bobrowskiego - 19 lutego 2009 r.

rzenie. Rodzina, jego małżonka, moja matka, oraz wnuki prof. Bobrowskiego, byliśmy zawsze świadomi, że w tym domu żyjemy z wybitną osobistością. Byliśmy świadomi, dumni, ale Czesław Bobrowski był przede wszystkim dla nas przez blisko pół wieku kochającym ojcem, a jeszcze bardziej troskliwym, kochającym dziadkiem. Jest dla mojej matki i dla rodziny prof. Bobrowskiego wielką radością, że w tym miejscu, gdzie Czesław Bobrowski miał ostoję w sukcesach i w zawodach, które też go spotykały przez pół roku, że w tym domu zostanie tablica, która będzie wspominała nie tylko bliską osobowość, ale o czym świadczą tu jego przyjaciele zebrani, także ciepła, życzliwą i ważną osobę. Dziękuję wszystkim za przybycie w imieniu żony prof. Bobrowskiego i całej rodziny. Dziękuję.

Pani prof. Elżbieta Mączyńska

Bardzo dziękuję. Proszę uprzejmie o przekazanie od nas Pani Norze Bobrowskiej i całej Rodzinie serdecznych pozdrowień i życzeń wszelkiej pomyślności. Wielce Szanownej Pani Norze Bobrowskiej życzymy przede wszystkim zdrowia i wszystkiego dobrego. Proszę Państwa, no cóż, bardzo serdecznie dziękuję i zapraszam państwa na konferencję.

Pan Zsolt Kiss

Ja dziękuję bardzo za zorganizowanie, za inicjatywę i tablicy i dzisiejszej uroczystości.

Pani prof. Elżbieta Mączyńska

Proszę bardzo serdecznie od nas pozdrowić. Książki przekazane? Tak. Bardzo serdecznie dziękuję panie profesorze.

Pani prof. Elżbieta Mączyńska

Proszę Państwa, jeszcze raz dziękuję i niechaj ta tablica przypominam nam wszystkim o wielkim ekonomiście, wielkim

Odsłonięcie tablicy upamiętniającej prof. Cz. Bobrowskiego - 19 lutego 2009 r.

człowieku, Panu Profesorze Czesławie Bobrowskim. Do zobaczenia na konferencji.